

ARBETSRAPPORTER

Kulturgeografiska institutionen

Nr. 868

Kurder och identitetsbildning

En diskursanalys av kemalismen och PKK:s manifeste

Aziz Aksungur

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala, feb 2013
ISSN 0283-622X

FÖRORD

Jag vill ta tillfället i akt och tacka ett par personer som varit till stor hjälp under min skrivprocess. Först vill jag tacka min familj som stöttat mig och trott på mig även när det har varit svårt och skrivandet tycktes vara omöjligt. Sen vill jag också tacka min handledare på kulturgeografiska institutionen i Uppsala, Ali B. Najib. Tack Ali för att du alltid bemötte mig med ett stort leende när jag kom till dig för råd och hjälp. Tack för dina värdefulla kommentarer och för att du frikostigt hjälpt mig att skriva ut artiklar och annat material till mitt arbete. Sist men inte minst vill jag tacka alla informanter som har varit med och deltagit i undersökningen. Tack till er.

Uppsala januari 2013

Aziz Aksungur

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
1.3 Metod	5
1.4 Disposition	7
2. ANALYS	8
2.1 Mustafa Kemal – Turkiets grundare och landsfader	8
2.2 PKK början på en ny era	12
2.3 Är PKK:s väg det kurdiska folkets väg	18
3. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	21
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	23
BILAGA 1	25
BILAGA 2	26

1. INLEDNING

Det här arbetet kommer att undersöka den kurdiska identitetsbildningen som växte fram i samband med bildandet av PKK 1978. PKK (kurdistanans arbetarparti) är det parti som tog sig an det ”kurdiska problemet” i Turkiet och kämpade för rättigheter för den kurdiska befolkningen i Turkiet. Partiet växte i mångt och mycket fram som en motreaktion mot det kemalistiska styret som präglade den turkiska inrikespolitiken under tiden. Därför kommer den kemalistiska ideologin också att analyseras som en motpol till PKK:s manifeste från 1978.

Antalet kurder uppgår idag till mellan 25-30 miljoner, vilket gör kurderna till den största etniska gruppen i världen som inte har ett eget land.¹ De är idag en nationellt och regionalt splittrad etnisk grupp där de största grupperna finns i vad som historiskt sätt kan ses som deras hemland.² Detta historiska hemland är idag uppdelat i fyra nationella stater, Iran, Iraq, Turkiet och Syrien (se figur 1). Den enda fråga som i realpolitiska termer kan sägas ena dessa länder är motståndet mot kurdernas nationella aspirationer. Kurderna i dessa fyra stater har i sin tur tre saker gemensamt. De känner en gemensam kurdisk identitet, de är alla beroende av majoritetsbefolkningen i de stater där de lever samt ambitionerna att bilda en egen kurdisk stat, även om dessa ambitioner kan variera i styrka.³ Strävan till att skapa en egen kurdisk stat är fylld av paradoxer och

Figur 1. Kurdistan området där kurderna utgör mer än 50 % av befolkningen. Källa: www.kurdistanica.com

motstridiga komponenter. Problemen till självbestämmande grundar sig i mångt och mycket i den geografiska splittringen som finns mellan de kurdiska delarna. De facto att kurderna lever i olika stater har genom historiens gång skapat oliktankande mellan kurderna gentemot deras nationella aspirationer. Samtidigt som integrationen och assimilering i de olika staterna drivit den kurdiska enigheten ifrån varandra har också avsaknaden av en enande nationell ledare som tagit på sig rollen som förgrundsgestalt och pådrivare inte kunnat axlas av någon hittills. Detta har lett till att kurderna i de olika staterna genom olika ledare skapat skilda partier och dessa har i sin tur arbetat utifrån egna ståndpunkter, vad gäller den kurdiska frågan. I Turkiets fall, vilket det här arbetet kommer att belysa närmare, har de kurdiska aspirationerna under 1900-talet letts av PKK.

¹ Izady (2009) s. 27

² Izady (2009) s. 8

³ Karlsson (2008) s. 7

1.1 Syfte

Efter första världskrigets slut ritades kartan om i Europa. Nya stater hade bildats och andra hade upplöst. En stor förändringarna var att det Osmanska imperiet som hade sträckt sig över större delarna av mellanöstern, runt den arabiska halvön och ända in i hjärtat av Europa hade upphört att existera. I dess efterdyning bildades istället en ny stat, den Turkiska republiken. Därtill började också en ny konfrontation mellan den turkiska staten och den kurdiska minoriteten i landet. Syftet med den här uppsatsen är att med utgångspunkt i den diskursanalytiska traditionen klargöra vad den kemalistiska politiken fick för konsekvenser för den kurdiska minoriteten i Turkiet. Syftet är också att jämföra den kemalistiska politiken med självständighetskampen som kom att ledas av PKK, som en konsekvens av den kemalistiska ideologin. Slutligen belyser jag också den ”kurdiska frågan” i en bredare kontext.

1.2 Frågeställningar

Undersökningen kommer att belysa följande tre frågeställningar.

- Vilken syn på identitet och existens speglar den kemalistiska statsideologin i Turkiet och den som finns i PKK:s manifeste från 1978?
- Vilka olikheter förekommer i texternas budskap?
- Hur ser synen på det ”kurdiska problemet” ut i en bredare kontext?

1.3 Metod

I forskningen kan man i stora drag dela in metodläran i två huvudkategorier. Dessa kategorier är den kvalitativa och den kvantitativa metoden. Den kvalitativa analysmetoden skiljer sig från den kvantitativa i det avseende att den kvantitativa ingången vill komma fram till en slutsats eller undersöka ett mönster genom att basera dessa på jämförbara och likvärdiga uppgifter. Dessa uppgifter ska då kunna analyseras eller uttryckas med siffror.⁴ Det är alltså en användbar metod när man vill ha svar på frågor som berör förekomsten av olika former av inslag i ett material som kan räknas. Dels handlar det om hur ofta eller frekvent olika ord eller kategorier förekommer.⁵ Den här analysmetoden är intressant och skulle kunna användas i min analys för att mäta frekvensen av politiska ord i den kemalistiska ideologin och PKK:s manifeste. Metoden är dock inte helt tillfredsställande i min undersökning då jag vill få fram diskurserna i ett mer samhälleligt sammanhang. Där meningarna i texten diskuteras närmare och även jämförs med varandra. Därför faller det sig naturligare att göra en diskursanalys av materialet.

⁴ Esaiasson m.fl (2011) s. 223

⁵ Esaiasson m.fl (2011) s. 225

1.3.1 Diskursanalys som metod

Textanalysen har olika former och inriktningar som kan vara både kvalitativa och kvantitativa. Den diskursiva textanalysen som jag kommer att använda mig av kommer från den poststrukturalistiska traditionen och beskrivs i Göran Bergström & Kristina Boréus metodbok: *Textens mening och makt* (2005) Bergström & Boréus skriver att texter oftast är formulerade utifrån ett särskilt perspektiv och i ett förmedlande syfte.⁶ Det innebär att textförfattare har ett särskilt perspektiv att se på det som skrivs och i ett större samhälleligt sammanhang för vad som är sant eller faktiskt har hänt. Syftet med texten kan som Bergström & Boréus menar vara olika beroende på vem textförfattaren är och vad för relation författaren/författarna har till texten. Diskursanalysen har ett bestämt sätt att se på språket, där språket inte återger verkligheten på ett direkt och verkligt sätt utan snarare bidrar till att forma den.⁷ I praktiken kan det här innebära att två författare kan beskriva samma fenomen eller händelse men väljer olika inriktningar eller väljer att belysa olika händelser i det inträffade. Utslaget kan då bli att det inträffade kan i den enes mening få en ”positiv” karaktär och i den andres mening en mer ”negativ” karaktär. Det är i distinktioner av den här karaktären som diskursanalysen värderar och granskar det skrivna. För att en tydlig och objektiv diskursanalys ska kunna genomföras krävs det att användaren av verktyget har en viss insikt och förståelse till texten för att validiteten i det granskade materialet ska hålla en hög nivå. Bergström & Boréus menar att tolkaren av texten alltid har en (för) förståelse av texten och att medvetenheten om denna är viktig i giltigheten av studien. Vid själva tolkningen av texten är det avsändarens (författarens) språkbruk, idéer och talhandling som tolkas och uppmärksammas. Slutligen är det i den större diskursen eller den kontextbundenhet till vilken texten är skriven som analysen av språkbruket måste tolkas.⁸

1.3.2 Idé och ideologianalys som mätinstrument

En diskursiv analys av en text är som framgått en bred vetenskap som med fördel kan smalas av och ”navigeras” för att passa in under just den typ av undersökning man ämnar göra. En sådan inriktning inom diskursanalys är idé och ideologianalysen som också beskrivs i Bergström & Boréus - *Textens mening och makt* (2005) Är det just idéer och ideologier som ska undersökas i en text är denna metod att föredra inom den breda diskursanalytiska traditionen. Detta för att ideologier idag oftast uppfattas som en samling idéer som rör samhället och politiken.⁹ För att konkretisera begreppet ideologi (som oftast har en bred betydelse) menar författarna att ideologi kan betecknas som ”en målinriktad och systematisk sammanställning av politiska ståndpunkter, eller som utopier”¹⁰ Det är alltså ett idésystem där frågan om vilka idéer som inryms inom systemen blir en mer empirisk fråga vilket är ett av målen med den här uppsatsen. Mer konkret vill man genom idé och ideologianalys söka svar på ett antal frågor man granskar i texterna. Frågorna kan med fördel vara ställda/skriva så att granskaren vet vad det är för specifikt man söker i texten och på så vis också komma fram till

⁶ Bergström & Boréus (2005) s. 17

⁷ Bergström & Boréus (2005) s. 305

⁸ Bergström & Boréus (2005) s. 317

⁹ Bergström & Boréus (2005) s. 150

¹⁰ Bergström & Boréus (2005) s. 156

ett svar i sina övergripande frågeställningar. Exempelvis kan frågor gälla: Vilken människosyn förmedlar texten/ideologin? Hur ser man på begreppet nationalitet och identitet? Hur argumenterar ideologin för frågor om mänskliga rättigheter? Vad ges de för betydelse? Förekommer det outtalade premisser i texterna?¹¹

1.3.3 Enkätundersökning

Enkätundersökningen i det här arbetet gjordes för att belysa det ”kurdisk problemet” i en bredare kontext, alltså för att svara på frågeställning nummer tre. Det ”kurdiska problemet” är det facto att kurderna i alla de fyra staterna där de lever idag, systematiskt nekas sin kurdiska identitet och förbjuds att organisera sig och kräva sin nationella rätt som medborgare.

Själva enkäten består av en enda fråga. (se bilaga 1) Utifrån svarsalternativen kommer jag att kunna skönja vad kurder i Sverige anser är den största skillnaden mellan kurder i de olika staterna. Det här är en begränsad enkätundersökning där jag har frågat tvåhundra informanter om vad de själva tycker i frågan. Därför är undersökningen inte på något sätt, helt allmängiltig och representativ för vad alla kurder i Sverige tycker. Men den ger ett svar på vad de informanter jag har frågat har för åsikt och på så sätt ger den förhoppningsvis en indikation på vad kurder i Sverige tycker. Jag har fått tag i informanterna genom att använda mig av mitt kontaktnät och genom sociala medier. På facebook finns det en grupp som heter; *Generationen för kurdistan självständighet*¹² den gruppen har 3496 medlemmar. Där gjorde jag ett inlägg där jag förklarade vem jag var vad jag gjorde för typ av undersökning, sedan ladda jag upp enkätundersökningen för att medlemmarna skulle kunna svara på enkäten.¹³ Jag har också varit på kurdiska föreningar i Uppsala och varit med på kurdiska galor och evenemang där jag har gått runt och presenterat mig själv och min undersökning. Sammanlagt har jag frågat 200 personer. Jag bör tillägga att alla inte ville delta i undersökningen och det fanns även de som deltog och sedan förklarade att de inte hade någon åsikt i frågan. Därför har det också funnits ett bortfall. Bortfallen och de som inte velat delta i undersökningen har inte redovisats för här. Utan jag har endast redovisat de som har deltagit i undersökningen.

1.4 Disposition

Den här studien är uppdelad i fem större delar eller områden. Den första delen utgör studiens inledning, syfte, frågeställningar samt metod. Uppsatsens syfte och metod fungerar som en ”trut” till arbetets struktur och presenterar hur arbetet analyseras empiriskt. I den andra delen avhandlas Mustafa Kemal och vad som sedan blev Turkiets statsbärande ideologi – kemalism, samt PKK:s ideologi och identitetssyn så som det framgår i deras manifeste från 1978. I den tredje delen görs en jämförelse mellan dess två synsätt för att ge svar på fråga ett och två. I den fjärde delen diskuteras den ”kurdiska frågan” och den kurdiska identiteten i en bredare kontext, eller ett större vetenskapligt sammanhang. Där fokus inte enbart ligger på kurderna i Turkiet utan berör den kurdiska befolkningen i de fyra staterna de är spridda över. Här presenteras också den enkätundersökning som jag har gjort bland kurder i Sverige för att få deras syn på de kulturella identifikationerna som kan tänkas skilja kurderna i de fyra staterna.

¹¹ Bergström & Boréus (2005) s. 153-154

¹² <http://www.facebook.com/#!/groups/138121566260457/?fref=ts>

¹³ <http://www.facebook.com/#!/groups/138121566260457/411693178903293/>

Ambitionen är att fråga tre svaras i den här delen. I den femte och avslutande delen görs en sammanfattning och diskussion av studiens resultat.

2. ANALYS

2.1 Mustafa Kemal – Turkiets grundare och landsfader

Den Turkiska republiken grundades av Mustafa Kemal 1923. Mustafa Kemal kom sedermera att gå under namnet Atatürk (turkarnas fader.) Idén om en turkisk nationalstat uppkom i början av 1900-talet. Vid den här tiden kunde det dåvarande Ottomanska riket inte längre hävda sig eller konkurrera med de europeiska staterna längre. Det Ottomanska riket hade i decennier blivit alltmer försvagat och politiskt instabilt. Kriget gick dåligt och imperiet förlorade viktiga landområden när balkanhalvön proklamerade oberoende från Osmanerna 1912. Kriget mot grekerna i och runt det egeiska havet blev också svidande nederlag för imperiet.¹⁴ Samtidigt började första världskrigets segermakter (ententen) i Europa som då utgjordes av Frankrike, Storbritannien, Ryssland och Italien närma sig de Osmanska landområdena och planer började ritas upp på hur makterna skulle stycka upp och dela riket mellan sig. Den imperialistiska politiken som drevs av segermakterna gjorde det Osmanska riket alltmer desperat och makthavarna vid sultanatet byttes ut titt som tätt. Men osmanerna lyckades inte hålla tillbaka utvecklingen och det Ottomanska riket kom i folklig mun att kallas för ”Europas sjuke man”¹⁵

Planerna för den nya ordningen förkunnades i Sévresfördraget 1918 där ledningen i sultanatet, som förlorare av kriget blev tvungna att skriva under Ottomanska rikets framtida öde i det s.k. ”fjorton punkts programmet” Där stod bland annat att allt Osmanskt territorium i Europa samt hela den nuvarande turkiska västkusten skulle tillfalla Grekland. Andra viktiga delar bland annat områden i öst skulle tillfalla Storbritannien och de södra delarna skulle tillfalla Frankrike. Det undertecknade Sévresfördraget förkunnade också att Kurderna skulle få rätten att upprätta en självständig stat i östra Anatolien.¹⁶

De här planerna kom emellertid aldrig att omsättas i praktiken. Stormakternas egna politiska och ekonomiska intressen i regionen hämmade genomförandet. En annan utveckling som satte stopp för den nyss satta politiken var den som ägde rum inne i det Osmanska rikets maktsfär. Mustafa Kemal som var general i den Osmanska armen anslöt sig under första världskriget till den nya fraktion av politiskt tänkande som hade etablerats under slutet av 1800-talet. Den här organisationen gick under namnet Ung turkarna.¹⁷ En överväldigande majoritet av Ung turkarna bestod av generaler och andra högt uppsatta officerare i den Osmanska armen. De hade bestämt sig för att göra något åt Sévresfördragets ”förnedring.” Högt upp på den politiska dagordningen bland Ung turkarna var ambitionerna att avsätta den Osmanske sultanen AbdülHamit II som hade avskaffat den dåvarande författningen från 1878 och därmed inlett en mer auktoritär regim. Han uppfattades av Ung turkarna som en svag

¹⁴ Emanuelsson (2012) s. 24-25

¹⁵ Karlsson (2008) s. 55

¹⁶ Se Treaty of Sévres, 1920 PART III Section Kurdistan

¹⁷ Hanioglu (2011) s. 41

ledare och som dessutom ansågs stå på alltför god fot med imperiets kurder.¹⁸ Ett annat orosmoln i den Osmanska gemenskapen var rikets kristna Armenier. De hade sedan länge stått på dålig fot med centralledningen i Istanbul. Anledningen till detta var i huvudsak två orsaker. I det Osmansk-ryska kriget 1876-1879 hade rikets Armenier ställt sig på ryssarnas sida och hjälpt Tsarriket övervinna landområden i de östra delarna. Detta sågs som högförräderi av Osmanerna. En annan anledning var att Armenierna aldrig ingick i det Osmanska *Millet* systemet som byggde på konstitutionell lag och broderskap genom religion mellan de olika folkslagen i riket.¹⁹

Nu behövde Osmanerna vidta drastiska åtgärder för att rädda imperiet. En allt starkare nationalistisk mentalitet, främst bland Ung turkarna banade väg för den utveckling som skulle komma. År 1914-1917 mitt under det brinnande världskrig utförde Ung turkarna ett förödande folkmord mot rikets Armenier där uppemot en miljon människor ska ha dödats.²⁰ Det nya tänkandet eller ”systemet” stannade emellertid inte där. Atatürk som nu hade blivit en allt viktigare del av den Ung turkiska ledningen vidtog nu andra åtgärder för att rädda det turkiska folket från total förödelse. 1907 föreslog han bland annat att hela Osmanska riket frivilligt borde självuppgöras för att bana väg för en ny och nationalistisk enhetlig turkisk stat.²¹ Atatürk ansåg att ett ”utbyte” av folk kunde genomföras mellan nationer där turkar bosatta i balkanområdet skulle tas tillbaka från rikets periferier och imperiets armenier och araber skulle tvångsflyttas till andra stater som Ryssland och andra delar av arabvärlden. Turkiet skulle bebos av Turkar och inget annat, det var den nya kemalistiska identitetens budskap.²² Enligt Omer Taspınar (2005) innebar den nya hållningen att rikets minoriteter skulle identifiera sig och se sig själva som turkar eller inte identifiera sig själva alls.²³ Atatürk menade bland annat att i Turkiet bor bara turkar och det är ”turkiskheten” som härskar ”Lycklig är den som kan kalla sig själv för turk” är ett av de mer kända citaten från Atatürk.

Efter att ha enhetliggjort den turkiska identiteten och förkunnat vad det innebär att vara turk, riktade Atatürk nu blickarna utåt. Han var minst sagt inte belåten med det Sévresfördrag som av utomstående nationer bestämt turkarnas framtida öde. Som general i den Ottomanska armen samlade han nu ihop de trupper som fortfarande var intakta och påbörjade en massiv motoffensiv mot de länder som hade börjat ”ockupera” landet. Han drev sin arme västerut, mot Medelhavet som hade annekterats av Grekerna, Atatürk kommenderade sina trupper. ”Jag beordrar er inte att attackera. Jag beordrar er att dö. Framåt!”²⁴ Offensiven blev framgångsrik. 1919 vände han blicken mot Dardanellerna där resterande grekiska och franska förband var stationerade, de tvingades av Atatürks styrkor till reträtt. Sedan drev han tillbaka de brittiska styrkorna i Anatolien. De militära framgångarna gjordes i stor utsträckning tillsammans med kurdiska förband. Atatürk använde den kurdiska befolkningen i kriget och proklamerade att

¹⁸ Karlsson (2008) s. 60

¹⁹ Karlsson (2012) s. 72

²⁰ Karlsson (2012) s. 46

²¹ Hanioglu (2011) s. 37

²² Hanioglu (2011) s. 41

²³ Taspınar (2005) s. 17

²⁴ Taspınar (2005) s. 78

kurder och turkar som broderfolk skulle strida tillsammans och att den kurdiska identiteten inte skulle hotas. Ett löfte till kurderna som snart skulle visa sig vara tomma ord.²⁵

Efter vapenstilleståndet tvingade Atatürks militära framgångar de allierade till nya förhandlingar med Ung turkarna som nu hade avsatt sultanatet och självs tagit makten. Sévresfördraget från 1918 revs upp och ett nytt avtal tecknades i Lausanne 1923. Lausannefördraget förkunnade att Turkiet blev en självständig (suveränitet) nation och de allierade drog sig tillbaka från vad som idag är Turkiet. Därmed hade den Turkiska republiken bildats den 24 juli 1923.²⁶

2.1.1 *Kemalismen den turkiska republikens fundament*

Det är ingen enkel uppgift att definiera vad den kemalistiska ideologin egentligen är eller står för. När det gäller politik och ideologi är det allmänt känt att gränserna för en ideologi eller en (ism) kan tolkas olika och belysas ur olika perspektiv. Sedan finns det också de som står till höger om ismen och vänsterförespråkare av ismen, vilket i sig betyder att samma ideologi kan tolkas annorlunda av människor som identifierar sig i samma ideologi. Kjell Goldmann skriver i sin bok: *Identitet och politik* (2008) att det enda som egentligen kan sägas säkert om ideologier är att de har en övertalningskraft som får människor att känna en gemensam kulturell identitet.²⁷ I Turkiets fall handlade det om den nyfunna turkiska identiteten.

Vad Atatürk gjorde och vad de kemalistiska konsekvenserna blev är däremot något som kan beskrivas. Efter den turkiska republikens grundande 1923 genomförde Atatürk som då blev landets förste president och general en rad drastiska reformer för att sätta grunderna och definiera den nya turkiska republiken. Atatürk vände människornas blickar mot västvärlden och förkunnade att det nya Turkiet skulle ta efter modellerna i bland annat Sverige, Frankrike och Italien för att bli framgångsrika.²⁸ Han ville se ett sekulärt Turkiet bli en del av den väst-europeiska framgången. Atatürks ambitioner om ett sekulärt Turkiet med ett västerländskt ideal som måttstock sågs till en början med skepsis av många särskilt bland de religiösa i samhället. Det Ottomanska fundamentet som hade byggt på en religiös gemenskap skulle nu tillintetgöras. Men ville människorna verkligen efterlikna de ”kristna imperialisterna” som nyligen hade körts ut från landet? I egenskap av nationalhjärte och befriare av landet fick Atatürk ändå det stöd han behövde för att genomföra reformerna. Hans konstitution betonade sekularism och lojalitet till kemalismen.²⁹ Visionen var att nationalismen skulle bli det Turkiska folkets nya ”religion.” Samt att Turkiet skulle vara en stat för turkarna. Atatürks nationalism skulle tjäna statens syfte även på bekostnad av den egna individuella viljan.³⁰ Vilket i praktiken innebar att den nationalistiska turkiska identiteten skulle gälla republikens alla medborgare, utan några som helst undantag. Detta inkluderade den kurdiska delen av Turkiet som utgjorde och utgör 20 % (ca 15-19 miljoner) av Turkiets befolkning. Kemalismens skulle få katastrofala konsekvenser för landets kurdiska befolkning. Man förnekade deras existens helt och de gick nu under benämningen ”bergsturkar” Status som

²⁵ Karlsson (2008) s. 58

²⁶ Karlsson (2008) s. 60

²⁷ Goldmann(2008) s. 13

²⁸ Hanioglu (2011) s. 111

²⁹ Hanioglu (2011) s. 130

³⁰ Hanioglu (2011) s. 134

nationell minoritet med rättigheter var inte ens att tala om i Atatürks nya Turkiet.³¹ Snart skulle sveket mot kurderna bli början på en period av konfrontation mellan de nationalistiska kemalisterna och den kurdiska minoriteten. Ergil Dogu skriver i sin artikel: *The Kurdish question in Turkey* (2000) att Turkiets kväsande mot en av fem medborgare i landet, förbjuda deras identitet, förbjuda dem att tala sitt språk, påtvinga dem turkiska namn, tvångsförflytta och assimilera dem med våld bidrar till att ”duka sitt eget bord” ett bord innehållande en kurdisk upprördhet och ny stävan efter sin bortvingade identitet. I sitt kända tal från 1927 (speech to the assembly) som varade i makalösa 36 timmar kungjorde Atatürk bland annat hur den nya nationalismen skulle tjäna ett nationens goda syfte. Inte någonstans i talet nämns eller ens påtalas det om några rättigheter för den stora kurdiska befolkningen i landet. Han nämner inte ens ordet kurd, vilket enligt kemalisterna inte ens existerade.³² 1931 infördes kemalismen som officiell statsideologi och 1937 blev den del av den turkiska konstitutionen.

Kemalismen kärna utgår ifrån de sex pilarna i vilket: nationalism, stat, sekularism, populism, revolution och republikanism ingår. Det nya Turkiet med kemalism som bärande statideologi är tänkt att vara en demokratisk stat i väst-europeisk anda. Men denna demokrati gäller inte landets kurdiska befolkning. Istället måste de, för att kunna få rättigheter som nationella medborgare tvingas dölja sin kurdiska identitet. Den kemalistiska statsideologin som är en del av konstitutionen förkunnar minst sagt paradoxala uppgifter: i konstitutionens artikel två uttrycks:

”The Republic of Turkey is a democratic, secular and social state governd by the rule of law; bearing in mind the concepts of public peace, national solidarity and justice; respecting human rights; loyal to the nationalism of Ataturk”³³

”All individuals are equal without any discrimination before the law, irrespective of language, race, colour, sex, political opinion, philosophical belief, religion and sect, or any such considerations.”³⁴

Artiklarna uttrycker att den turkiska republiken är en demokratisk stat som respekterar mänskliga rättigheter, och nationell solidaritet gentemot dess befolkning; så länge de är grundade i Atatürks idé om nationalism. De beskriver också att alla individer i republiken är jämlika inför lagen. Jämlikheten grundar sig i den turkiska lagen och gäller alla oavsett, etnicitet, språk, politisk syn eller religiös övertygelse.

Vidare förkunnar konstitutionen:

”Everyone bound to the Turkish state is a Turk”³⁵

³¹ Ergil (2000) s. 123

³² Hanioglu (2011) s 144

³³ Se Artikel 2 i Constitution of Turkey

³⁴ Se artikel 10 i Constitution of Turkey

³⁵ Se artikel 66 i Constitution of Turkey

“Training and education shall be conducted along the lines of the principles of Atatürk[...] No language other than Turkish shall be taught as a mother tongue of Turkish citizens”³⁶

”I swear upon my honour and integrity, before the great Turkish Nation, to safeguard the existence and independence of the state, the indivisible integrity of the Country and the Nation, and the absolute sovereignty of the Nation; to remain loyal to the supremacy of law, to the democratic and secular Republic, and to Atatürk’s principles and reforms”³⁷

Den turkiska konstitutionen förklarar att Turkiet är en demokratisk nation men är samtidigt tvetydig till vilken form eller utsträckning ”demokratin” skall gälla. Exempen är alla knutna till den kemalistiska ideologin som också är fundamentet i konstitutionen. Konstitutionen liksom den kemalistiska ideologin uttrycker klart att det bara finns turkar i Turkiet. Det är också för dessa ”turkar” som lagarna för mänskliga rättigheter och de juridiska rättigheterna gäller. Vilket enligt kemalismen och konstitutionen inte är några ”problem” i egentlig mening då det inte bor andra människor än etniska turkar i landet. Artikel 81 är ett bra exempel på detta. Den representerar presidenten som varje president i Turkiet måste förkunna. Om presidenten svär att han ska försvara och tjäna den turkiska staten enligt Atatürks principer och reformer, innebär det då att presidenten måste förneka kurdernas existens i Turkiet? Konstitutionen kan i ett diskursanalytiskt perspektiv eller genom kritiska ögon i många fall ses som vagt formulerade där begreppet demokrati skulle kunna ”tänjas och böjas” så att de faller i enlighet med den turkiska suveräniteten och den kemalistiska ideologi som genomsyrar den.

Jawaharlal Nehru som tillsammans med Mahatma Gandhi var en av de absolut viktigaste personerna i Indiens självständighetskamp mot Britterna under 1920-1930 talet redogör sin syn på kemalismen enligt följande citat:

”På så sätt krossade turkarna, som nyligen kämpat för sin egen frihet, kurderna, som också kämpat för sin. Det är egendomligt att se hur en defensiv nationalism utvecklas till en aggressiv och hur kampen för frihet blir en kamp för att få herravälde över andra.”³⁸

2.2 PKK – Början på en ny era

Den vänstervåg som svepte över Europa nådde på 1960–70-talet också Turkiet. Studenterna på de turkiska universiteten var bland de första att ta till sig av det nyfunna budskapet och började organisera sig och genom olika studentföreningar förmedla socialismens budskap. De nya föreningarna fick snabbt ett starkt fotfäste bland befolkningen, inte minst i de syd-östra delarna av landet där majoriteten av befolkningen är kurder. En av dessa föreningar DDKO (De revolutionära kulturklubbarna i öst) proklamerade för ett slut på den chauvinistiska

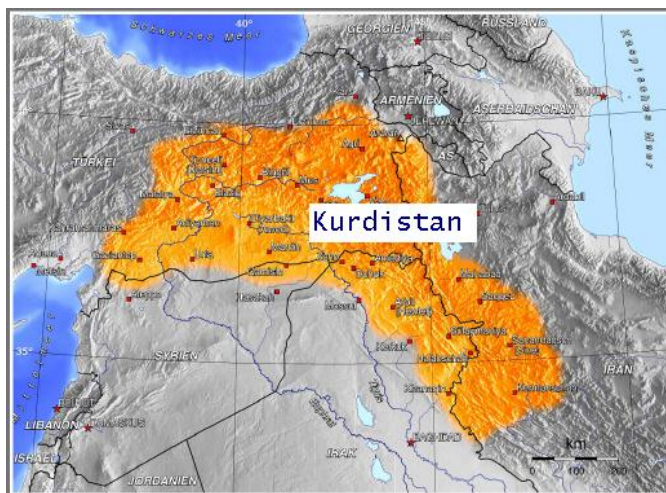
³⁶ Se artikel 42 i Constitution of Turkey

³⁷ Se artikel 81 i Constitution of Turkey

³⁸ Se Jawaharlal Nehru: letters to my daughter (1982)

turkiska statsideologin och en jämställdhet för alla folk i Turkiet. De krävde att centralmakten i Ankara skulle upphöra med den tvångsassimilerig som fortgicks i landet där man tvångsförflyttade hela byar och människor från städerna i de kurdiskt dominerande områdena.³⁹ Den turkiska staten såg med stor oro på denna utveckling och med en välbeprövad metod i Turkiets korta historia mobiliserade sig nu extremhögern i Turkiet för att slå tillbaka utvecklingen. Militären gjorde statskupp och tog kontrollen över landet för att stävja den ovälkomna utvecklingen. Turkiska kommandotrupper skickades till syd-östra Turkiet och torterade den kurdiska civilbefolkningen genom att misshandla männen och skända kvinnorna. Många människor dödades och hela byar brändes ner för att sedan tvångsförflyttas till Turkiets västra delar. DDKO förbjöds efter militärkuppen 1971 och militärmakten lämnades därefter i sedvanlig ordning åter tillbaka makten till den civila regeringen.⁴⁰

Men vänstervåg som svept över Turkiet var därmed inte helt krossad. 1974 började ett nytt parti ställa krav på den turkiska staten för att lyfta fram kurdernas utsatta situation i landet. Det nybildade partiet gick under namnet PKK (Kurdistans arbetarparti) och därmed inleddes en ny era för den kurdiska motståndsrörelsen i Turkiet.⁴¹ En era som till skillnad från de tidigare upproren lyckades vända världens blickar mot kurdproblematiken i Turkiet. Genom de proportioner och den uppmärksamhet som den nya konflikten drog till sig började den största och fram till hittills senaste konflikten mellan den turkiska staten och dess kurdiska befolkning. Det kurdiska problemet kunde nu inte ignoreras längre och termen *"Kurdistan in the shadow of history"* som tidigare varit så påtagbar när det gäller kurderna kunde inte längre göras gällande.⁴² Organisationen grundades av Abdullah Öcalan och 21 andra medlemmar från olika etniciteter och klasser i Turkiet. Mycket av partiets inspiration kom just från den marxist-leninistiska linjen, och det var också ifrån den man tog sitt ideologiska och politiska rörelsemönster.⁴³ PKK:s mål var tydligt, klart och slutligt. Att tillsammans frigöra Kurdistan från "imperialistiska makter." Genom att göra detta skulle man vinna rätten till nationellt självbestämmande för det kurdiska folket. Partiet som under den karismatiska ledaren Abdullah Öcalan (även kallad Apo) ville förverkliga drömmen om ett Storkurdistan (se figur 2) satte därmed igång en politisk kamp för att först befria det kurdiska folket från den turkiska

Figur 2 Ett Storkurdistan som i väster sträcker sig hela vägen till Iskender bukten i medelhavet.

Källa: www.kurdistanica.com

³⁹ Karlsson (2008) s. 72

⁴⁰ Karlsson (2008) a. 74

⁴¹ Özcan (2006) s. 12

⁴² Meigelas (1994) s. 53

⁴³ Özcan (2006) s. 19

imperialismen och sedan utöka kampen så att det kurdiska folket (där den är i majoritet) skulle befrias från alla de fyra staterna där kurderna förtrycks.⁴⁴ Att ”befria” det kurdiska folket och inrätta ett självständigt ”Storkurdistan” i de fyra olika staterna är i mångt och mycket en övermäktig uppgift. Det är inte fyra demokratiska stater som har koloniserat och systematiskt förtrycker det kurdiska folket. Det rör sig om fyra mer eller mindre uttalade diktaturer. Dessa diktaturer sätter den egna etniciteten högt på den politiska dagordningen och nationalismen i dessa stater är utbredd. PKK:s politiska väg var i mångt och mycket inte bara en kamp mot den turkiska statens överhöghet. Det fanns också kurder som såg med skepsis på det revolutionära partiet. Denna skepsis var starkast bland kurdiska klanledare och andra inflytelserika kurdiska stammar. PKK ville, och lyckades avskaffa den kurdiska klan/stamkulturen. Partiets marxistiska ideologi tillät ingen människa att sätta sig över eller anses vara mer ”värd” en någon annan. På så vis minskade klanledarnas politiska och sociala inflytande i det kurdiska samhället. Det fanns även andra som ogillade den marxistiska ideologin PKK följde. De kurdiska religiösa ledarna var starka motståndare till Marxs gudsförnekelse och på så vis också till partiets ideologi.⁴⁵

1980 blossade den väpnade kampen mellan PKK och den turkiska militären upp till större proportioner. Öcalan flydde då till Syrien där han beviljades politisk amnesti av den syriska staten. Syriens vilja att ge PKK ledaren amnesti ska ses i ljuset av att relationerna mellan Turkiet och Syrien var på diplomatisk bottenivå, och inte som ett stöd i den kurdiska kampen.⁴⁶ 1984 återupptogs kriget och nu var konflikten inte längre några ”småskaliga” konfrontationer utan sammandrabbningar pågick över stora delar av syd-östra Turkiet. Konfrontationerna mellan partiet och den Turkiska militären under 1970-1980 – talet fick trots starkt motstånd från den turkiska militären stort stöd bland kurder i syd-östra Turkiet. Martin Van Bruinessen har bland annat poängterat att PKK:s väpnade kamp ändrade synen på hur många kurder såg på sig själva. Invånare i Turkiet som genom en lång historia av assimilering och förtryck hade kallat sig för turkar började nu identifiera sig som och kalla sig själva för kurder.⁴⁷ Den här utvecklingen, tillsammans med det ekonomiska kaos, den politiska instabiliteten, som genomsyrade början på 1980-talet banade väg för en ny militärkupp. Den militära ledningen i Turkiet återtog kontrollen över den politiska dagordningen och flyttade fram militära positioneringar i syd-östra Turkiet. Nu verkställdes en Turkisk militär position i städer och byar i den kurdiska regionen. Syftet var att skapa skräck bland befolkningen. Militären arresterade och avrättade många kurder som misstänktes som PKK:s sympatisörer. I olagliga militärdomstolar dömdes många för landsförräderi och till döden. Men kampen mot PKK stannade inte där. Militären var enig om att förstärka den Kemalistiska policyn. Det innebär att en rad nya paragrafer tillkom i den turkiska lagboken. Paragraferna går under ”Turkiskheten i Turkiet” och totalförbjöd all form av yttring på det kurdiska språket båda i tal och skrift. Kurdiska namn förbjöds vilket innebar att alla födda i Turkiet var tvungna att ta Turkiska namn enligt lag. Kurdisk stats och bynamn byttes ut mot

⁴⁴ Özcan (2006) s.

⁴⁵ Kirisci(2003) s. 97

⁴⁶ Kirisci (2003) s. 110

⁴⁷ Van Bruinessen (2008) s. 57

Turkiska namn.⁴⁸ Den här utvecklingen ses som ett stort tillbakasteg mot den lilla fraktion av utveckling för demokrati som fanns i Turkiet. Den blev också ett direkt bakslag för PKK:s tänkta strategi.

PKK:s kamp slutade emellertid inte där. Den aggressiva turkiska ”vedergällningen” skapade ett bakslag för PKK:s kamp på det politiska planet, i författningar och i lagboken. Men den bidrog också till ett ökat stöd för PKK hos den kurdiska lokalbefolkningen. De regressiva lagarna och militärens ständiga närvaro gjorde att fler människor anslöt sig till PKK och många av dem (främst unga) flydde upp i bergen för att ansluta sig till PKK och dess gerillakrigföring.⁴⁹ Tusentals unga kvinnor och män, främst kurder men också turkar anslöt sig till PKK lägren upp i Zagros bergen. Den civila massan började nu också mobilisera sig mot militärens förtryck. Människor började i allt större proportioner identifiera sig som kurder och de som tidigare inte vågat tillkännage sin kurdiska identitet började nu göra så. Trots att lagarna mot detta var strikt bestämda.⁵⁰ Christopher Andersson skriver i sin artikel att PKK:s väg till självstyre är en omöjlig uppgift. Partiet kan omöjligen genom militära medel mäta sig mot den turkiska staten och därför bör mer diplomatiska former prövas för att nå en överenskommelse mellan de båda folken i Turkiet. Att sedan få med sig kurder från de andra delarna av det kurdiska området, de i Iran, Syrien och Irak har visat sig vara en än svårare väg.⁵¹ När PKK:s ledare Abdullah Öcalan tillfångatogs i Nairobi 1999 av den turkiska underrättelsetjänsten försvagades partiet avsevärt. PKK är inte längre den politiska maktfaktor som den en gång var och ambitionerna om ett självständigt ”Storkurdistan” har nu övergetts av partiet för att istället söka en autonom del för den kurdiska befolkningen inom Turkiets gränser.

2.2.1 PKK:s manifeste från 1978

För att förstå PKK och dess mål måste man sätta sig in i manifestet som skrevs 1978 av de då 21 ledande PKK medlemmarna med Abdullah Öcalan som utsedd ledare. Manifestet skrevs i en by strax utanför Amed som är residentstaden i den kurdiska delen av Turkiet. 1937 besökte Atatürk staden och ogillade det kurdiska namnet, han döpte om staden till det Diyarbakir som på turkiska betyder staden av koppar. Diyarbakir/Amed har sedan PKK:s första kongressmöte 1978 förblivit ett centrum för den kurdiska självständighetsrörelsen.

Manifestet, *Kurdistan Devriminin Yolu* översatt till svenska blir det (Vägen till kurdistan självständighet) är ett 121 sidor långt manifeste som enligt PKK ska bana vägen till ett självständigt och oberoende Kurdistan. Manifestet är djupt influerat av en antikolonial doktrin. Impulser och insyn från olika vänster revolutioner runt om i världen har tagits in i skapandet av manifestet för att få lärdom om hur andra rörelser har utspelat sig. På så vis skulle manifestet bli heltäckande och den bästa tänkbara vägen för kurdernas befrielsekamp i Turkiet skulle kunna utvecklas. Manifestet grundar sig i en Marxistisk- Leninistisk ideologisyn där klasskampen mellan den överordnade turkiska statsapparaten och den kurdiska

⁴⁸ Kirisci (2003) s. 111

⁴⁹ Andersson (2009) s. 2

⁵⁰ Andersson (2009) s. 6-7

⁵¹ Andersson (2009) s. 8

proletariatet ligger i konfrontation med varandra.⁵² Marx klasskampssyn har under hela manifestet en central roll där vägen till kurdernas befrielse ska gå genom folklig revolution mot de koloniala förtryckarna. I manifestet tar PKK på sig rollen att axla det kurdiska folkets ”resning” och befrielse mot det imperialistiska Turkiet. Efter en redogörelse om de teoretiska grundvalarna i manifestet flyttas fokus till kurderna och det kurdiska folkets situation. Manifestet bär således en tydlig folklig färg och identifierar ett kurdiskt folk, förtryckt under det koloniala Turkiet. ”Det kurdiska folket måste göra sig fria från det koloniala förtrycket och det feodala levnadssättet som präglar det kurdiska samhällslivet”⁵³ man skriver vidare att det finns i så gott som alla kurdiska familjer någon som har drabbats av de förtryckta orättvisorna gentemot dem och alla kurder ska kunna se till manifestet, känna igen sig i det och ansluta sig till revolutionen. Det långa manifestet bär också en medveten kurdisk självkritisism. Det feodala levnadssättet bland många kurdiska familjer kritiserar hårt och den formen av levnadsmönster ska enligt manifestet också avskaffas. Förtryck mot kvinnor och barn får inte förekomma, först i ett rättvist socialistiskt samhälle kan det kurdiska folket leva i harmoni och broderskap med varandra.⁵⁴ Det kurdiska folket enligt PKK:s manifeste berör inte enbart kurderna i Turkiet, utan det manar till enighet och broderskap mellan kurder i alla de fyra stater som systematiskt förtrycker sin kurdiska befolkning (Turkiet, Iran, Iraq, Syrien) ”Genom en kurdisk enighet och kulturell identitet mellan statsgränserna reser vi oss som folk och möjliggör vägen för kurdistan självständighet”⁵⁵ På så sätt sträcker sig PKK:s tankar om en kurdisk revolution till andra stater i mellanöstern med en kurdisk befolkning. Under den andra delen av manifestet ”*Inter-state colony*” uttrycks bland annat följande mening. (översatt av mig) Vår rörelse kommer leda det kurdiska folket genom ideologiska, organisatoriska och politiska medel för att uppnå ett historiskt syfte. ”Att ta avstånd från revolutionen, skulle betyda att man väljer att leva ett liv i förtryck och utanförskap, vilket skulle liknas vid ett djur i fångenskap”.⁵⁶

Manifestet skönjer också en medvetenhet till ”den svåra uppgiften.” där skriver man att revolutionen kan komma som en chock för många kurder och att alla till en början kan se organisationen som radikal och inte förenlig med kurdiska ”tankemönster” men den kurdiska revolutionen är den enda rätta vägen till ett socialistiskt fritt och oberoende Kurdistan. Även turkiska fascister och ”primitiva nationalister” kommer att få en chock av manifestet, de kommer att försöka slå ner revolutionen och hitta fel i det politiska manifestet. Men det oroar inte PKK, på så vis skapar den ”kurdiska frågan” också debatt och blir en angelägenhet hos makthavarna i Ankara och även internationellt.⁵⁷ Man förkunnar att de som väljer att sätta sitt liv i den kurdiska resningen och PKK:s händer onekligen kommer att gå till historien som martyrer (sehid på kurdiska)

Den kemalistiska turkiska staten kritiserar hårt i manifestet. De ger på papper sken av att vara demokratiska men arbetar samtidigt hårt för att helt ”utrota” den kurdiska identiteten i

⁵² Öcalan m.fl. (1978) s. 7

⁵³ Öcalan m.fl. (1978) s. 10

⁵⁴ Öcalan m.fl. (1978) s. 16

⁵⁵ Öcalan m.fl. (1978) s. 22

⁵⁶ Öcalan m.fl. (1978) s. 47

⁵⁷ Öcalan m.fl. (1978) s. 36

landet.”⁵⁸ De kritiseras för att tala med kluven tunga. Ett teoretiskt, som de använder i internationella sammanhang och ett realpolitiskt som de utövar mot den kurdiska befolkningen. Den turkiska staten har med systematisk medvetenhet bränt ner kurdiska byar och dödat människor som öppet identifierar sig som kurder. Det kurdiska språket, kulturen och identiteten har förbjudits och undagömts. Manifestet ser förtrycket som ett imperialistiskt förtryck utan motstycke. De geografiska aspekterna av konflikten får också utrymme i manifestet. Kurdistans naturrikedomar exploateras av den Turkiska staten. Där vinsterna återinvesteras i de västliga delarna av Turkiet och inte kommer den kurdiska befolkningen till nytta. Denna syn har också Andersson redogjort för i sin artikel ”*Kurds in Turkey*” Andersson beskriver också den geografiska problematiken som ett *Inter-State Colony* där den turkiska statsmakten ”suger ut” de naturrikedomar som finns i området utan att återinvestera i det. Jordbruksprodukter, oljan i regionen, och de enorma vattentillgångarna som finns i området sugas inte bara ut från de kurdiska områdena utan används också som ursäkt av den turkiska staten för att öka den militära närvaron i regionen för att säkra försörjningen av det turkiska folket och tillgodose utländska investerare.⁵⁹ Manifestet beskriver denna exploatering ur ett marxistiskt – materialistiskt synsätt. Där en klasskamp mellan de turkiska materialisterna ”tvingar” de kurdiska arbetarna att producera och förse ”ägarna” med varor som hamnar i privata och statsapparaten fickor och inte de arbetande kurderna.⁶⁰ Ord som klassamhälle, klasskamp, utnyttjande av arbetskraft och kapitalism är frekvent återkommande ord i manifestet. Özcan drar också samma slutsatser i sin analys av den kurdiska frågan. Ett system av commodity production eller ”surplus value” bidrar att utnyttja den redan fattiga kurdiska befolkningen i regionen att producera varor så billigt som möjligt för att generera största möjliga profit.⁶¹ Karlsson tar också upp ”*Inter-state Colony*” problematiken men han går ett steg längre i sin förklaring. Enligt Karlsson fanns det kurder och ”större jordbrukar familjer” som motsatte sig exploateringen av deras skördar. Svaret eller rättare sagt ”vedergällningen” från den turkiska statsapparaten resulterade ofta i samma mönster som innan, ”olydiga” byar jämnades med marken och befolkningen tvångsförflyttades till andra delar av Turkiet.⁶²

Nedan presenteras några av de viktigare punkterna i manifestets andra del, Society of Kurdistan, så som de har översatts av Özcan (2006)

- Our era is the era of transition from capitalism to socialism and proletarian revolutions.
- A national liberation struggle is an unavoidable duty in order to gain the freedom and independence of the Kurdish people.
- Kurdistan in an inter-state colony

⁵⁸ Öcalan m.fl. (1978) s. 13

⁵⁹ Andersson (2009) s. 10

⁶⁰ Öcalan m.fl. (1978) s. 73

⁶¹ Özcan (2006) s. 87

⁶² Karlsson (2008) s. 69

- The Kurdish revolution shall be a national one, and the ultimate end would, in long term, be socialist revolution with an uninterrupted transition to a “classless and non-exploitative society.
- The revolution’s political objective is to establish an independent, united and democratic Kurdistan.
- The revolution must be led by a revolutionary party of the proletariat which needs to be initiated by a “minority” composed of patriotic youth and intellectuals (enlightened) who are disassociated from material production.
- The primary social base and the leading class of the revolution have to be, in spite of its numerical and ideological weakness, the working class. The secondary social base of the revolution and senior ally of the working class are the peasantry and the urban petty bourgeois. The international allies are socialist countries, the working class parties of capitalist countries and the liberation movements of oppressed people of the world.
- The targets of the revolution are the conquerors of Kurdistan (the Turkish state) and its native feudal- collaborators, and the imperialist powers behind them.
- The all-in-one use of ideological, political and military forms of the struggle is necessary for the success of the national liberation of the colony Kurdistan.

Punkterna ovan utgör grunden för den väg och befrielsekamp som partiet (och det kurdiska folket) ska ta för att kunna utropa ett självständigt, oberoende och socialistiskt land. Kurdistan. De är i synnerhet intressant att ord som nationalism inte används i manifestet. PKK menar att nationalism är farligt och i dess extrema fall, (som hos de turkiska kemalisterna) utgör de bara agitation mellan olika folkslag. Istället läggs fokus på en folklig resning när den självklara kurdiska identiteten har suddats ut av de turkiska imperialisterna. Utgångspunkten blir således ett marxistiskt proletärt synsätt. Där de utnyttjade, underkuvade och förtryckta kurderna ska ”resa” sig och hävda sin existentiella, folkliga rätt. Därmed har PKK: manifeste utmanat den turkisk-politiska konsensusen som sedan Atatürk och Ung turkarnas revolution varit gängse när det kommer till den kurdiska frågan i Turkiet.

2.3 Är PKK:s väg det kurdiska folkets väg

Den här enkätundersökningen gjordes bland tvåhundra kurder i Sverige. Syftet var att undersöka vad kurder i Sverige själva ser som den största skillnaden mellan kurder i de olika staterna (Iran, Iraq, Turkiet, Syrien) Då kurderna sedan Lausannefördraget 1923 splittrades in i fyra olika stater och sedan dess tvingats anpassa sig eller tvångsassimilerats in i de fyra nya majoritetsbefolkningarna, kan man dra slutsatsen att detta har bidragit till interkulturella skillnader mellan det kurdiska folket.⁶³ Exempel på detta är att kurderna i de olika staterna tvingades att prata majoritetsspråket och sedan dess har det kurdiska språket influerats av de olika staternas majoritetsspråk och på så sätt skapat olika kurdiska dialekter. Den kulturella yttringen bland kurderna influerades också av majoritetssamhället samt de sociala värderingarna. En annan tydlig skillnad mellan kurderna i de olika regionerna är partipolitiken. Kurderna i de olika staterna har alla haft olika partier som kämpat för

⁶³ Se Karlsson, ”Landet som icke är” och Emanuelsson & Salih ”Drömmen om Kurdistan”

kurdernas sak i respektive land. I Turkiet har det varit PKK och i kurdiska Iraq har den här kampen letts av PDK (Kurdiska Demokratiska Parti) och PUK (Kurdistans Patriotiska Union). Kurderna har en stark anknytning (identifiering) till det parti som tagit på sig att driva kurdernas sak.⁶⁴ ”Splittringen” mellan det kurdiska folket har i litteraturen målats ut som en av anledningarna till varför kurderna har haft det så svårt att ena sig som ”ett” folk och tillsammans kräva de rättigheter de enligt folkrätten är berättigade till.

Jag har medvetet valt att fråga tvåhundra respondenter för att på så sätt få en jämlik fördelning mellan kurder från de olika regionerna. Femtio kurder vardera, från de fyra olika regionerna har deltagit i undersökning och deras svar har därefter sammanställts i nedanstående tabeller. (se Tabell 1 & 2) Valet av kategorier (språket, kulturen, partipolitiken och sociala värderingar) har gjorts på basis av två olika hypoteser. Dels har jag tagit ansats i kulturteorin så som den presenteras i Getis m.fl.: *Introduction to Georaphy*⁶⁵ Getis m.fl. delar upp kulturen i tre olika subkategorier som på svenska benämns som: *Artefakter*, vilket identifierar den tekniska delen eller den tekniska utvecklingen av en kultur. Använder man traktorer i jordbruket eller plöjs jorden med hjälp av tjurar och hästar? Hur tar sig människorna till jobbet, äger de flesta en egen bil eller tar de cykeln eller kanske inte har råd med annat än att gå till jobbet? Har man mobiltelefon eller datorer i hushållen? Detta är några av de artefakter som enligt Getis m.fl. identifierar en del av en regions kultur.⁶⁶ Den andra subkategorin är *Sociofakter*, vilket innefattar den sociala konstruktionen inom gruppen eller kulturen. Det kan handla om ”sociala regler” skrivna eller oskrivna. De sociala värderingarna (politiska) inom gruppen eller de etiska reglerna som ”bär” upp gemenskapen har ett stort värde i den här subkategorin.⁶⁷ Den tredje kategorin benämns som *Mentifakter*, och definierar den del av kulturen som berör språket, religionen och andra trosuppfattningar. Det kan också handla om legender, litteratur, kunskap (sunt förnuft) och filosofier.⁶⁸

Sedan har jag också utgått ifrån vad litteraturen identifierar som skillnader mellan det kurdiska folket samt vad jag själv (då jag är insatt i ämnet) vet vad som kan vara möjliga skillnader mellan kurderna i avseende om kulturella skillnader. Litteraturen tar upp partipolitiken som en av skillnaderna mellan det kurdiska folket i de fyra staterna. Därför har jag valt att också ta med detta som ett alternativ i enkätundersökningen. Resultatet av enkätundersökningen presenteras i bilaga 2 nedan:

Diagrammen visar att bland de tvåhundra tillfrågade kurderna i Sverige anser 29 % att det kurdiska språkets olika dialekter är den största skillnaden mellan kurderna. 7 % svarar att kulturen är den största skillnaden. Hela 43 % svarar att det är partipolitiken som skiljer mest. Medan 21 % av de tillfrågade i den här enkätundersökningen anser att de sociala värderingarna är det som skiljer det kurdiska folket åt mest. Jag bör innan jag går vidare klargöra att jag (så som det också framgår i diagrammen) inte valt att dela in respondenterna i några mindre sub- grupper. Jag har till exempel inte tagit med någon könsfördelning för att urskilja vad kvinnor och män anser är de största skillnaderna enligt kategorierna. Inte heller

⁶⁴ Se i McDowall Ethno nationalism in Iran, s. 231. Ethno nationalism in Irak, s. 287. Ethno nationalism in Turkey, s. 397. Samt Karlsson (2008) s. 71-73

⁶⁵ Getis m.fl. (2009) ss. 214-220

⁶⁶ Getis m.fl. (2009) s. 215-216

⁶⁷ Getis m.fl. (2009) s. 218

⁶⁸ Getis m.fl. (2009) s.219-220

har jag valt att göra någon åldersfördelning mellan respondenterna för att se om det finns några skillnader där. Det viktigaste för mig har varit att få en så samlad "helhetsbedömning" som möjligt, om vad de kurdiska respondenterna tycker sammantaget, utan närmare hänsyn till kön eller ålder. (Se enkätundersökning i Bilaga)

Att partipolitiken har fått högsta antal procent och skulle då, enligt den här undersökningen ses som den största "skillnaden" mellan det kurdiska folket finner jag intressant. Som beskrivits ovan bär PKK:s manifeft från 1978 en tydlig och rak väg för det kurdiska folket. Ett enligt PKK socialistiskt och enat kurdiskt proletariat är den rätta vägen för ett självständigt och oberoende Kurdistan. Den här undersökningen visar att situationen är mer komplex än så. Det är många som inte vill eller kan identifiera sig i PKK:s politik om det kurdiska folket och på så sätt också den kurdiska "vägen." Även om stödet för PKK kan ses som stort hos den kurdiska befolkningen i Turkiet väljer kurder i andra stater (Iran och Iraq) and stödja sig på andra partiers linje för det kurdiska folkets "väg." Det finns självfallet också kurder i Turkiet som inte identifierar sig med PKK:s partilinje. Vad gäller den "kurdiska frågan" i en bredare kontext kan det tyckas problematiskt att det kurdiska folket sätter så mycket av sin tilltro eller identifiering hos ett enskilt politiskt parti. Vore det inte mer rimligt att sätta sin tro hos en ledare som bara "arbetar" för det kurdiska folket och dess rätt till existens och självbestämmande? Det är lättare sagt än gjort. Karlsson (2008) väljer att definiera problemet så här: "Det kurdiska folket saknar och har i sin långa historia saknat en enande nationell gestalt och pådrivare. Ingen har hittills tagit på sig eller kunnat axla rollen som kurdisk ledare och företrädare för en pankurdisk⁶⁹ nationell idé."⁷⁰ Men är det verkligen det som är lösningen på den "kurdiska frågan" Ska en ledare (ett parti) med politiska befogenheter hjälpa kurder att få sina rättigheter tillgodosedda? Återigen vill jag knyta an till Anderssons artikel, Anderson (2009) menar att oppositionella kurdiska rörelser för frihet och självbestämmande har alltid skapat en starkare motreaktion hos de olika staterna. Ju mer intensifierade striderna blev desto hårdare blev svaren från staterna. När striderna mellan PKK och den turkiska staten blossade upp 1983 blev en av följderna att den turkiska staten helt och totalt förbjöd det kurdiska språket för att påskynda assimilationen bland alla dem som inte ville se sig själva som turkar eller en del av Turkiet. Andersson poängterar också att med militära medel kan inget gott komma ur konflikten. PKK har inte den militära kapaciteten att ta sig an den turkiska militärmaken och NATO-medlemmen. Vidare har inte Turkiet förmågan att vinna ett gerillakrig mot PKK som backas upp av en stor del av den kurdiska befolkningen i Turkiet. Han menar att diplomatiska lösningar måste vara den enda vägen att gå för båda parterna. Lokala kurdiska administrationer där kurder utgör en majoritet av befolkningen måste implementeras. Kurder måste få vara med och bestämma över angelägenheter som rör dem och deras områden.⁷¹

⁶⁹ Pankurdism – strävan att politiskt och kulturellt ena hela det kurdiska folket.

⁷⁰ Karlsson (2008) s. 9

⁷¹ Andersson (2009) s. 12-14

3. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Den här studien har ut ett diskursanalytiskt perspektiv svarat på frågeställningarna som ställts. Den har också genom en enkätundersökning bland kurder i Sverige försökt belysa det ”kurdiska problemet” i en bredare kontext. Den Turkiska nationalstaten som bildades efter ottomanska rikets fall 1923 har efter nationens grundare Mustafa Kemal och hans ideologi kemalismen bidragit till en rad konfrontationer mellan landets kurdiska befolkning och den turkiska statsapparaten. Genom att belysa frågan ur den här diskursen kan man säga att en turkisk nationalstat baserad på kemalismens principer i praktiken har misslyckats. Kemalismen som till stor del influerat den turkiska konstitutionen har i betonandet av, en nation ett folk inte lyckats få med sig landets kurdiska minoritet. Den kurdiska minoriteten har inte velat bekänna sig med den turkiska identiteten och det turkiska språket som modersmål. Dessa har betraktat och betraktar sig som kurder och deras språk är kurdiska. Arbetet har visat att kemalismens enorma försök att genom legislativa lagar, en suverän militärmakt och tvångsassimilering och förtryck, att underkiva den kurdiska identiteten inte bara misslyckades utan lade grunden för en stärkt kurdisk identitet och dess motstånd mot kemalismen.

Ett av de starkaste uttrycken för en självständig och respekterad kurdisk identitet har i Turkiet PKK stått för. Med teoretisk bakgrund i den vänstervåg som spred sig i Europa har PKK skrivit ett utförligt manifeste som en gång för alla skulle frigöra det förtryckta kurdiska folket från den turkiska ”imperialismen” PKK:s kamp har inte varit en framgångssaga på så sätt att man lyckats få igenom sina krav. Man har stött på starkt motstånd från centralledningen i Ankara och den turkiska militärmakten. Motståndet har även kommit från en fraktion av den kurdiska befolkningen som av olika anledningar inte velat bekänna sig vid PKK:s kamp. Trots detta har PKK:s kamp i Turkiet var den i särklass starkaste pådrivaren till erkännandet av en kurdisk identitet och således utmanat den diskursiva ordningen i kemalismen och den turkiska konstitutionen gällande synen på den kurdiska befolkningen.

Med exempel från den kemalistiska ideologin och den turkiska konstitutionen som är starkt influerad av den har en svårtolkad kemalism kunnat påvisas. Detta har även den tidigare forskningen påvisat.⁷² Ett stort problem med kemalismen är dess potential att kunna tolkas hur som helst efter vad omständigheterna kräver. I vissa avseenden kan kemalismen tolkas som näst intill fascistisk, medan den i andra avseenden sägs bära en anda av västerländsk demokrati med respekt för alla människors lika värde och rättigheter. Analysen har visat att kurdiska uppror mot förtryck, tvångsassimilation och icke-existens av kulturell identitet har i kemalismens namn betraktats som uppror mot staten och de fundament den står på.

Arbetet har också visat att det finns en skillnad mellan hur kurder uppfattar sig själva och sin egen identitet. Speciellt stor är den mellan kurder som lever i olika stater, vilket med bakgrund i historien och politiskt rådande situationer i de olika länderna, egentligen inte skall ses som något konstigt. Tvångsassimilation, förbudet att tala sitt eget språk har satt sina spår i den kurdiska identiteten. Enkätundersökningen visade att hela 43 % av de tillfrågade kurderna i undersökningen ansåg att partipolitiken mellan kurderna är den största skillnaden. Det här är en debatt som pågår än idag mellan kurder, vilket kurdiskt parti är det egentligen som ska leda det kurdiska folket mot en demokratisk och självständig kurdisk stat? Vilka är det som har

⁷² Se Taspinar (2005) The kemalist nation state. ss. 52-59

monopol på den frågan och varför har partierna så svårt för att komma överens och enas om ett gemensamt politiskt ändamål? Litteraturen har påpekat att detta är en konfrontation som varit en anledning till kurdernas misslyckats att bilda en självständig stat.

Då oenigheten bland kurder både inom Turkiet och även mellan kurder i de olika staterna är påtaglig skulle det vara intressant att undersöka detta närmare. En intressant aspekt skulle vara att undersöka PKK tillsammans med andra kurdiska partier som PDK och PUK som finns i kurdiska Iraq. Där skulle man bland annat kunna fråga sig vad som skiljer de olika partierna åt när det kommer till den kurdiska frågan. En annan intressant aspekt skulle vara att undersöka Turkiets behandling av landets kurdiska minoritet före och efter Turkiets ansökan om medlemskap i den Europeiska Unionen. Infallsvinkeln skulle då kunna belysa till vilken grad EU:s krav på Turkiet faktiskt har fått för effekter.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Litteratur

- Andersson, Christopher (2009) Kurds in Turkey: Building Reconciliation and Local Administrations. Beyond Intractability Knowledge Base Project. University of Colorado. Colorado
- Bergström, Göran & Boréus Kristina. (2005) Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Studentlitteratur. Lund
- Emanuelsson, Ann-Catrin & Salih Khaled. (2012) Drömmen om Kurdistan. Emsal AB. Falun
- Ergil, Dogu (2000) The Kurdish Question in Turkey. The John Hopkins University Press. Journal of Democracy. Volume 11, Number 3
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2011) Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Norstedts juridik. Stockholm.
- Fellman, Jerome D, & Getis, Arthur, & Getis Judith (2009) Introduction to Geography. Andra upplagan. The McGraw-Hill Companies. New York.
- Getis, Arthur, Getis Judith, Fellmann Jerome (2009) Introduction to geography, twelfth edition. MacGraw Hill. New York
- Goldmann, Kjell (2008) Identitet & Politik. Nationellt, Övernationellt, Semi-Nationellt. Första upplagan. SNS förlag. Stockholm
- Hanioglu, Sükrü M, (2011) Atatürk An Intellectual Biography. Princeton University Press. New Jersey
- Izady, Mehrad R. (2009) The Kurds, A concise handbook. Harvard University department of near eastern languages and civilizations. Taylor & Francis New York
- Karlsson, Ingmar (2008) Kurdistan, Landet som icke är. Wahlström & Widstrand. Stockholm.
- Karlsson, Klas-Göran (2012) De som är oskyldiga idag kan bli skyldiga imorgon. Atlantis. Stockholm.
- Kirisci, Kemal & Winrow, Gareth M (2003) The Kurdish Question and Turkey: An example of trans-state ethnic conflict. Bogazici University. Istanbul
- McDowall, David (2004) A modern history of the Kurds. Tredje upplagan. London; New York. I.B Tauris & Co Ltd
- Nehru, Jawaharlal (1982) Glimps of world history, letters to my daughter. Oxford University press. New Delhi
- Taspinar, Omer (2005) Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition. Routledge. New York
- Van Bruinessen, Martin (2008) Shifting national and ethnic identities: The Kurds in Turkey. Journal of Muslim Minority Affairs. Routledge. London. Nr: 18:1, 39-53
- Öcalan, Abdullah m.fl. (1978) Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto) Wesanen Serxwebun. Köln.
- Özcan, Ali-Kemal (2006) Turkey's Kurds: A Theoretical Analysis of the PKK and Abdullah Öcalan. Routledge. London

Elektroniska Källor

The Treaty of Sèvres (1920) Part III, Section III Kurdistan article 62, 63, 64.

<http://www.kurdistanica.com/english/history/histroy-frame.html>

Constitution of the Turkish republic, www.anayasa.gov.tr//constitution

Generationen för kurdistanens självständighet:

<http://www.facebook.com/#/groups/138121566260457?fref=ts>

<http://www.facebook.com/#/groups/138121566260457/411693178903293/>

BILAGA 1, ENKÄTUNDERSÖKNING

Vad anser du är den största skillnaden mellan kurder från olika stater?
Syrien, Iran, Iraq, Turkiet.

- **Språket (dialekter, qurmanji, sorani, gorani)**

||||| ||||| ||||| ||||| ||||| |||||

- **Kulturen (musik, litteratur, konst, arkitektur, seder)**

||||| |||

- **Politiken (partipolitik)**

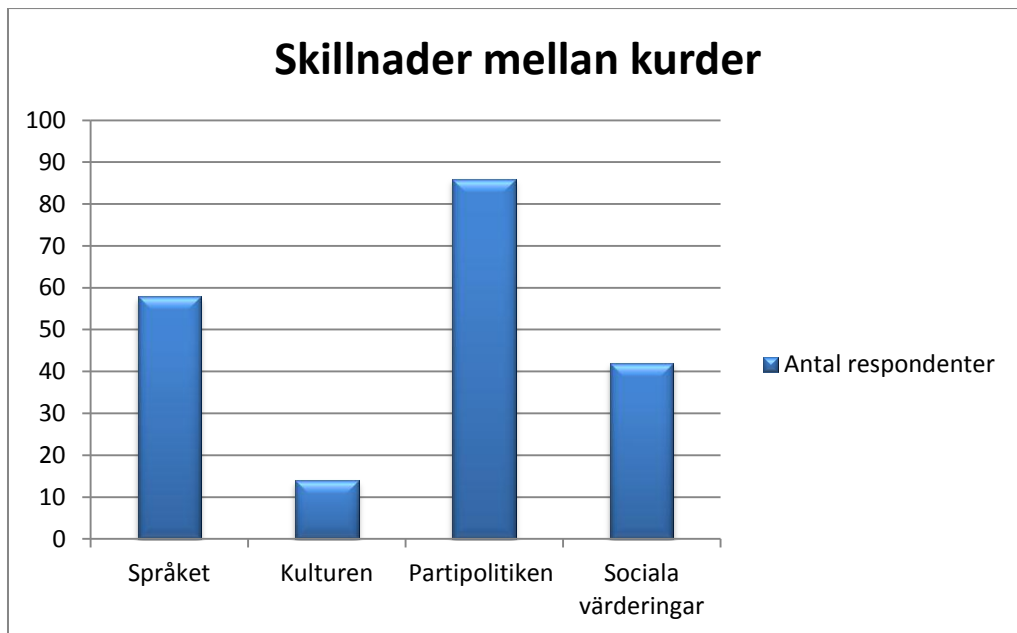
||||| ||||| ||||| ||||| ||||| ||||| ||||| ||||| |||||

- **Sociala värderingar (synen på familj, utbildning, religion, etiska normer)**

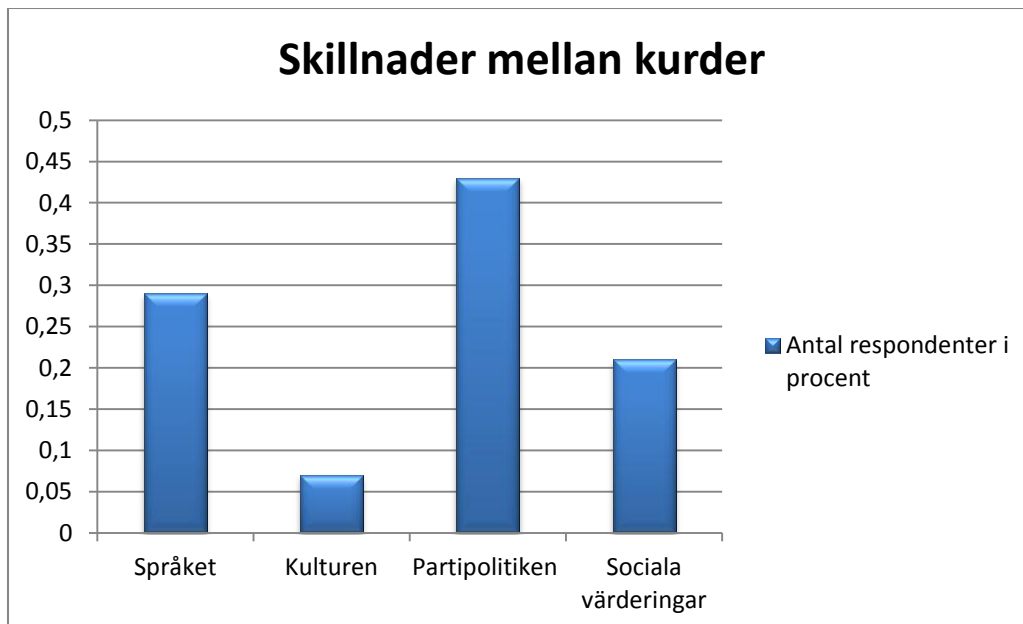
||||| ||||| ||||| ||||| ||

- **Annat**

BILAGA 2, DIAGRAM

Tabell 1. Källa: Eget material

Tabell 2. Källa: Eget material